

---

szemrehányások*

BURÁNY NÁNDOR

Jó, hogy elmondtad ezt, mert erről meg ami ezután történt, én nem sokat tudok. Azt hallottam ugyan, mi lett végső kimenetele nagy igyekezetednek. Megértem a szenvedélyt, amivel a testvérek megmentéséért síkraszálltál, nem szabadna kételkednem szándékod őszinteségében. Az emberek, akiknek megmentését célul tűzted magad elé, hosszú évek küzdelmei során nőttek a szívedhez. Velük éreztél, sajnáltad a bukásukat, ismerted éveikig dédelgetett álmaikat, amiket a megvalósulás előtt fenyegetett megsemmisüléssel az inkvizítor.

S ők is úgy fogadtak maguk közé, mint testvérüket. Akadtak ugyan ellenségeid, irigyeid is, a legtöbben azonban, szegények és gazdagok egyaránt, gyorsan szívükbe zártak. Hamar megértették, hogy érdekeiket képviseled, boldogulásukat akarod elősegíteni.

Megbízta benned. Ha anyagi segítséget kértél tőlük, elhitték, hogy ezt maradéktalanul valamilyen, elsősorban az ő számukra hasznos ügyre akarod fordítani, nem tartasz meg magadnak egy dénárt se belőle.

Voltak már papjaik, akik csak a harácsolásra gondoltak, ismerték az ilyeneket, könnyen különbséget tudtak tenni.

Megértelek, mondom, de nem különös-e, hogy amíg Andrásnál izgatottan és türelmetlenül vártad a visszaindulás pillanatát, egyre arra gondoltál, attól tartottál, hogy a testvérek, miután hiába vártak, bizonyosan árulással vádolnak. Többször is említetted ezt, más alkalommal is elfogott a félelem.

Nem gondolkoztál róla, mi lehet ennek az oka, miért nem tételezted fel például Bácsban, hogy azok, akik a rejtékhelyükön szorongással várták érkezésed, esetleg arra is gondolhattak, hogy nem sikerült a szökésed, hogy az inkvizítor embereinek vagy a katonáknak a kezébe kerültél? Megtörténhetett volna ez? Gondolhattak erre is, sajnálkozhattak is emiatt, imádkozhattak érted, a szabadulásodért, meg hogy legyen erőd legyőzni a szenvedést és megpróbáltatást.

Te erre nem gondoltál, hogy aggódnak érted, elképzelni azt nem tud-

---

* Részlet a *Kamanci Balázs* című történelmi regényből.

tad? Nem szóltál erről soha, azért kérdem csak. Pedig te magyaráztad nekik, te neveltetted beléjük a prédikációk, a szentírás-magyarázatok során s már a gyerekekbe is az iskolában, hogy ti vagytok Krisztus kiválasztott népe, hogy tisztán, büntetlenül kell élnetek — s az árulás gondolata mindezzel összeférhetetlen —, mert csak úgy menthetitek meg a szörnyű pusztulástól a világot, magatokat, hazátokat. Lentről, délről csoportosan érkeztek a menekültek, akik nem győztek siránkozni a törökök kegyetlenkedéseiről. Emlékszel rá, a templomtéren, ott a szilfák árnyékában telepedett le az az alamizsnáért könyörgő menekült csoport, amely szó nélkül is intés, figyelmeztetés volt, hogy a főurak, főpapok mérhetetlen bűnei miatti pusztulást, Isten haragját csak úgy kerülhetitek el, ha minden áldozatot vállalva, semmilyen veszélytől vissza nem riadva terjesztitek Isten igaz igéjét, minden más, hamis tanítással szemben. Nem kételkedhettél benne, hogy hittek szavaidban, látták a veszélyt, rettegtek a török közeledtétől, féltették családjukat, házaikat, jószágukat, de hajlandók voltak bármikor vad oroszlánságra az ellenségre menni. Elhitték neked azt is, hogy mostani szenvedéseik is onnan származnak, mert előbb sokáig vakon vallották a római papok tanításait, s ezzel maguk is terjesztették az antikrisztus ígét.

Elszántságukat s azt, hogy hajlandóak vállalni a Krisztus kiválasztott népére háruló terheket, nemegyszer bebizonyították; igaz, erről csak később tették a legmeggyőzőbb bizonyosságot, előbb ott Kamancon pár nappal vagy héttel bácsi menekülésed után, később meg amikor Kapisztrán és Hunyadi felhívásának tettek eleget, s tömegesen sorakoztak fel a Nándorfehérvár felmentésére induló kereszties seregekbe.

Ezt persze, te akkor még nem tudhattad, azt azonban nem tagadhatod, előbb is, számtalanszor bizonyítékát adták irántad érzett hűségüknek.

Gondolj arra a tavaszi alkonyatra, a Kelemen főesperes emlékezetes vizitációja utáni esztendő tavaszának egy alkonyatára, amit velük töltöttél a dunai hajómalomnál. András akkoriban vette bérbe a malmot. Előbb nagyon elhanyagolt állapotban volt, ő rendbe hozta a sövényből készült malomházat, a megrongálódott vizetlapátoló fakereket. Jó lisztet őrölt, sokan hozták hozzá búzájukat, alig győzte a munkát.

Azon az alkonyon különösen sokan várakoztak sorukra, a malom melletti leveles színben abrakoltatták lovaikat, maguk meg beszélgettek, tárgyalták a közügyeket vagy éppen alkudoztak egy-egy lóra, szekérrre, szőlőre vagy marhára. András a legénycivel serényen egy hibásodás megjavításán fáradozott, az áttétellel történt valami baj, minek folytán a víz által hajtott kerék tengelye nem tudta a felső malomkövet forgatni.

Dél körül állt le a malom, az emberek mégis türelmesen vártak, csak egy-két kocsit fordult meg, hogy elmenjen a bíró malmához. A Csíkászó partján épített malom tavasszal, amikor a patak megáradt, éjjel-nappal működhethetett, nyáron, kora ősszel, apadás idején azonban rendszerint nem volt elég vize, le kellett állnia.

Azokban az években volt ez, amikor már Bálint szabó, az öreg Farkas János, Erős János és más tehetősebb polgárok is melléd álltak, vagy inkább maguk követelték, sürgették, hogy kérjétek, a király adjon nagyobb szabadságjogokat a városnak. Ekkor Káldi György volt a bíró, talán ő a második, aki nagyobb ítélkezési jogot kapott a várnaggyal szemben. Elértétek már, hogy a városi előjáróság állította ki az adásvételi szerződéseket, hitelesítette a végrendeleteket, képviselte polgáraink érde-

keit más városok polgáraival szembeni pörös ügyekben, a vásár ellenőrzése is teljesen a bíró hatáskörébe tartozott. A jószág- és fejvesztési ügyekben meg az éjjeli gonosztevők halálos ítéleteinek kimondásában, azonban még a várnagy volt az illetékes, s ez nagy visszaélésekre adott lehetőséget, a várnagy nemegyszer lábbal tiporta a város kivívott jogait. A hegyvámot a polgároknak maguknak kellett az apátság pincéjébe fuvarozniuk, a kilencedet azonban a várnagy emberei voltak kötelesek begyűjteni, mégis néha ennek behordására is kötelezték a várost, máskor meg a mustárusítási jogot korlátozták illetéktelenül.

Tudták, más városok a királynak vagy földesuraknak tett szolgálataik fejében nagyobb szabadságjogokat kaptak, s ez meg is látszott a polgárok jólétének fokozódásában. Nem feledték azonban azt sem, hogy nemrég nagyobb mértékben ki voltak téve a várnagy és a jószágigazgatók önkényeskedéseinek. Lényegében elégedettek voltak, ha néha sóhajtozva gondoltak is más városok helyzetére.

Az érseknél, az apátnál, a királynál is segítettél eljárni érdekükben, s remélték, elvárták, biztosra vették, hogy szolgálataidat a jövőben sem tagadod meg.

A hosszú várakozásban bőven jut idejük arra, hogy elbeszélgessenek. Azon a tavaszon különösen megáradt a Duna vize, kemény tél volt, nagy hó esett, s az olvadás megduzzasztotta a folyókat.

— Az idén nyilván megint előnti Zajolt — mondta egy széles pofacsontú, alacsony, fekete fiatalember. A folyóparton állt, öreg, görcsös fűzfának vetette hátát, úgy nézte az örvénylő, fatörzset, gallyat, törmeleket sodró vizet.

— Talán még Baksafalvát is! — válaszolta egy vele szemben álló, jobb oldalt a kajla bajsza fölött régi vágás helye látszott.

— Baksafalvát? — kérdezte az előbbi, s a vízről most a sebhelyes arcú felé fordította tekintetét. Ekkor érkezett oda, mindjárt megismerted, Péter volt, a szűcs, az apja is ezt a mesterséget űzte, emlékeztél rá, az apád neki adta el mindig a bőrt.

— Itt minket ki nem önt — mondta halkabban valaki, nem láttad az arcát. A kocsik körül verebek csiripelve csipkedték az elszórt szemet. A Csikászó nyugati oldalán, a templomdombtól nem messze, a folyó felé ereszkedő lankáson épített kőházat a bíró Káldi legfiatalabb testvére; az új házat szentelted fel, utána gazdagon megvendégeltek, s amikor hazaindultál, gondoltad, fordulsz egyet a Duna-parton. Így kerültél a malom előtt várakozók közé.

— Minket nem — hagyta jóvá az előbbi röviden, észrevette, hogy megállsz mellettük.

— Mi jó hírekről beszélnek? — kérdezted tőlük, miután kölcsönösen üdvözölték egymást.

Egy pillanatra összenéztek, aztán a széles pofacsontú fekete fiatalember szólalt meg először:

— Ez éppen nem nagyon jó — s a folyó felé mutatott.

— Megint árad — nézted az örvénylő vizet. Gyors sodrással hullámzott előtted, s a túlsó széle benyúlt messze az erdőbe, hogy sejteni sem lehetett, milyen széles. Hunyorogva húztad össze a szemed, a nyugodni készülő nap sugarait visszaverte a folyó tükre. — Milyen gyorsan folyik!

— Most a török se jöhetne át rajta. Az ő hajóit is elsodorná! — mondta Péter, a szűcs fia.

— Csakhogy a török nem onnan jön! — nevetted el magad. Pár kocsi-
val odébb egy pár ökörré alkudoztak.

— A Száva is megáradhatott most! — jegyezte meg a sebhelyes arcú.
a vöröskői pásztor apja.

— Vannak odaát is — szólalt meg újra a szűcs fia —, vannak ott, akik
a töröknél is törőkebbek!

Többen nevettek. Értették a célzást. Török György meg Szentiváni
András familiárisok támadásaira gondoltak, akik nemegyszer átcsaptak
a szerémségi partra, hogy megdézsmálják a szőlőket, pincéket.

Ezt az alkalmat se akartad elszalasztani, hogy ne szólj nekik a város-
falak vagy legalább egy sánc megépítésének fontosságáról.

— Nem kell ahhoz Duna, magunk is védekezhetünk ellenük!

Közelebb léptél hozzájuk, helyet engedtek, többen is felétek figyeltek,
a távolibbak indultak, hogy jobban halljanak. Tisztelettudóan elhallgat-
tak, várták, hogy folytasd, hogy kifejtsd, mire gondolsz. De voltak, akik
anélkül is tudták. Az alkudozók is közelebb húzódtak. — A falakra gondol
megint a plébános úr?

Erős János, a jómódú gazda mondta ezt, aki ekkor lépett a csoport-
hoz. Lábán könnyű csizma, inge fölött báránybőr ködmön.

Ő jól ismerte szándékodat. Évekkel előbb, amikor szóba jött a falak
megépítésének fontossága, amikor a polgárok közül is többen támogatták
a gondolatot, Erős János akkor szembehelyezkedett veled, s a várnagy
pártjára állt.

Azóta, különösen, mióta a vámszedőkkel meggyúlt a baja, siet segí-
teni minden olyan kezdeményezést, ami a város önállóságát fokozná. A
saját kárán győződött meg ennek előnyéről.

— A falakra? — kérdezte a szűcs fia.

— Arra bizony — néztél körül sóhajtva —, ha azt a javaslatunkat a
tanács akkor elfogadja, ma nem kellene tartanunk a rablók és más kó-
borlók támadásaitól. De hát az emberek sokszor nem akarják maguknak
a jót. — Hallgattak, feddést éreztek szavaidban, amit a plébánostól meg
kell hallgatni. — Azt mondták, hogy drága, hogy sok pénzbe kerül, rop-
pant munka csak a megépítése, s aztán még minden évben fizetnünk
kellene az öröket! Minek ez nekünk?, kérdezték, megvéd minket a vár-
nagy az ő embereivel, nem kellene külön kapuőrök. Meg mindent ki-
találtak, némelyek már nem is a falak ellen szavaltak, hanem egyenesen
énellenem bujtogattak, mintha én valami nagyon szörnyű rosszat akar-
nék a városnak — talán mert a házszenelési lakomán a szokottnál több
bort ittál, megoldódott a nyelved, s mit sem törődve vele, hogy a Duna-
parton állsz, a búzás zsákokkal megrakott kocsik, lovak meg ökrök kö-
zött, a gazdáiknak, a gazdáik szolgálóinak lelkesen magyarázni kezdted,
micsoda nagy hibát követtek el, amikor nem tették magukévá a városfal
megépítésének tervét. — Nem lett volna olyan nagy robot, amit ez a
város el nem bírt volna! Ha őseink robotoltak másnak, mi most a saját
érdeünkben, saját maguknak nem tudnánk ezt megtenni?! S az örök
fizetése? Micsoda nevetséges ellenérv volt az is! Egy ilyen város azt
könnyen kifizethetné. S a haszon, ami abból származott volna, sokkal
nagyobb lenne, mint az áldozat, amit megtagadtunk. Megtudtuk már
mindennek pontosan az árát. Olyan nagy városban, mint Pozsony, egy
katona évi zsoldja 38 forint, mégsem sajnálnak huszonötöt tartani, hogy
kapuikat őrizzék, hogy nyugodt lehessen az álmuk, biztonságban a jó-

száguk. Nekünk kevesebbet kellene fizetnünk, nem is lenne szükség ennyi katonára, s ahol ily sok ezer köből bor terem, sajnálhatjuk akkor azt a néhány forintot?

Nem fékezted magad, hagytad, hogy magával ragadjon a szenvedély, noha nem tartottad ezt okosnak, prédikációidat előbb mindig jól átgondoltad, példáidat gondosan válogattad össze, hogy a kívánt hatást érjed velük. Most nem válogattad szavaidat. Csak amikor elhallgattál, akkor döbbsz rá erre. A bor, sokat ittam — magyaráztad magadban, s bólogattál hozzá. Aztán körülhordoztad tekinteted az arcokon, kutattad, milyen érzést váltottak ki szavaid, nem sértődtek-e meg, nem voltál-e goromba, bosszúsomjas.

Elégedett lehettél: megilletődve, nyugodtan hallgattak. Amíg beszéltél, senki el nem hagyta a csoportot, szótlánul álltak körül. Az arcokon az ellenszenv legkisebb jelét se vehetted észre. Tovább erősödött benned az elhivatottság érzése: a feladatot, aminek a teljesítésére kiválasztottál, még nagyobb áldozattal, még több lemondással és elszántsággal kell végezned.

Nem kételkedhetél benne: olyan jel volt ez, ami csak tőle származhatott, s ami csak megerősített hitedben.

— Na mindjárt kész lesz — hallottad távolabbról, a part szegélyéről András molnár hangját. Amíg te beszéltél, ő a malom belsejében dolgozott, kopácsolt, nem tudott az otlétéről.

Mindenki felé fordult, örülniük kellett, hogy hamarosan megjavítják a malmot, mégis rosszállást véltél tekintetükben látni, mintha haragudnának Andrásra, amiért megtörte a csendet.

— Jól van, András — nyugtattad meg —, csak iparkodjatok!

Nem telt el sok idő. Ahogy a molnár visszament a malom belsejébe, megindult a kerék, hallatszott a lapátok kelepelése. Az arcok felvidultak, élénkülő zsongás hallatszott, de félbeszakította Erős János hangja:

— Mondod, atyám Pozsonyban harmincnyolc forint egy zsoldos évi bére, bezzeg a péterváradiaknál tízet, ha kapnak. Meg köpönyeget még.

Mögötte állt és helyeslően bólogatott szavaihoz egy csontos arcú, kucsmás öreg.

A vízimalom megint elhallgatott, megszűnt a kerekek kelepelése. Várni kell még, nem sikerült a javítás.

— Tízet? — kérdezte egy beesett arcú, az öreg Farkas János bérese. Az erdőben hangos káromgással röppentek föl a megriasztott varjak.

— Tízet ám!

— A várban szolgáló katonáknak? — kételkedett egy bajszos öreg, aki a Mogyorósi faluból jött.

— Azoknak, azoknak — bizonygatta Erős János, aztán még folytatta: — De most, hogy megint Maróti lett a bán, már amióta a király a despotától átvette Nándorfehérvárat, s a mi urunkat nevezte ki első főkapitánynak, most talán megint próbálkozhatnánk azokkal a falakkal. A veszedelem immár közeledik, mindenki láthatja, itt vannak a menekültek, könnyen mi is sorsukra juthatunk! — mondta emelt hangon, s ez ellen mintha mindannyian tiltakozni akartak volna, halk zsongás hullámzott végig a csoporton, közben újra megindult a malom, hallatszott a kelepelés, de Erős János folytatta, magas alakja, jóindulatról tanúskodó, okos tekintete tekintélyt kölcsönzött neki a többiek előtt: —

Beszéltünk már róla, hogy el kellene mennünk hozzá, virágzanak a gyümölcsfák, a szőlő rügyeiből is sejtethjük, hogy szép termésünk lesz.

— Jaj, korai még a jóslat — a szücs fia nem állta meg, hogy közbe ne szóljon.

— Hányféle veszedelem fenyegeti, le is fagyhat még — sántikált közelebb egy másik, egy éve majdnem agyonrúgta a lova.

— Nos, a bánnak is érdeke lehet, hogy megerősítsük városunkat, de a mi gondunk még inkább, hogy édes hazánk békéjét biztosítsuk. Hát mondom, ha elmennénk hozzá, elmondanánk, hogyan szeretnénk hozzájárulni hazánk megvédéséhez, gondolom, neki nem lenne kifogása. S ha ebben egyetértettünk velem, akkor végre talán meg tudunk egyezni a tized dolgában is. Ne meséljem, tudjátok, hogy jártam én azokkal a firenzeikkel, amikor álnok módon megfúratták a kádjaimat, hogy rámfoghassák, a törköly alá rejtettem a szőlőt; nahát, azóta elegendem van belőlük, most már csakugyan ki kellene járnunk, akármekkora árat fizetünk is érte, csak el kell érnünk, hogy ne portánként, hanem egy összegben fizessük a cenzust. Jobban járnánk, több maradna nekünk. Mi kifizetjük az évi összeget, s ami marad, az a miénk, ahhoz senkinek semmi köze. Nekem ne jöjjenek többé a pincémbe a decimátorok az akolófával!

— Ebben már egyszer megállapodtunk — mondták többen is félhangosan.

— A bán urunk most meg fogja érteni, hogy a falak megépítése nagy áldozatot követel tőlünk, mi ezt vállaljuk, de az ő megértésére is számítunk; az előnyöket, amik a census egy összegben való fizetéséből származnak, nem az egyéni gazdagodásunkra akarjuk fordítani, hanem a közösség céljaira. Így kellene hasznosan összekötni ezt a két dolgot. Mit szól ehhez, tisztelendő atyám?

Meglepett az az odaadás és igyekezet, amivel János a gondolatait kifejtette. Nem tudtál, mit hozzáadni, mintha a te szavaiddal mondta volna el. Annyira a te szájad íze szerint beszélt, hogy szinte már gyanús-nak találtad, hihetetlennek, hogy ennyire megváltozott, noha tudtad, hogy a tizedbérlőktől ugyancsak megszzenvedett, amit tőlük elszzenvedett, azt a kíméletlenséget nem fogja elfeledni.

Nézted a durva vászoningben és darócnadrágban mögötte álló szolgálóját, aki az elsők között kezdett járni a testvérek összejöveteleire, még Farkas szolgálója hozta magával.

— Azt hallottam, a király is erre jár — mondtad —, a bíróval egy küldöttséget meneszthetnénk hozzá, hátha meghallgatná kérésünket — mondtad, de aztán elhallgattál, mintha megbántad volna, hogy ezt javasoltad.

— A bírót? — kérdezte a szücs fia. A malom megint leállt.

— A bírót elküldhetjük. Káldi uram is az én véleményemen van — lépett előre Erős János.

Kutatóan néztél körül az arcokon, arra gondoltál, attól tartottál, hogy itt áll valahol a várnagy vagy az alvárnagy valamelyik szolgálója is, aki mindenről tudathatja urát, még mielőtt bármihez is hozzáfogtok. Emlékeztél még Hosszúbácsi Benedek kellemetlen látogatására, amikor az iskolaépítés miatt keresett fel. Valójában meg akar fenyegetni, nehogy olyasmire buzdítsd a polgárokat, amivel az ő várnagyi hatalma, tekintélye csorbulna.

Nem akarok szemrehányást tenni a túlzott elővigyázatosság miatt. Ha

az ember valamit el akar érne, akkor ügyeljen rá, saját tapintatlanságával ne ártson legalább. Lesz úgysis elég ellensége, akit le kell győznie, miért neheztse helyzetét még maga is.

— Legjobb lesz, ha majd nála beszélgetünk — mondtad, a nap már leáldozóban volt a túloldali erdők fáinak még alig zöldülő koronái fölött.

A malom újra megindult, most mintha vidámabb lett volna a kelepése. Följött András molnár is a belsejéből. Megizzadt a munkában, törölgette arcáról a verejtéket.

Nézted a lisztporos ingét, haját, közben azon töprengtél, okos volt-e javasolni, hogy forduljatok egyenesen a királyhoz. Tudtad, hogy az őszszel még Nándorfehérváron és környékén tartózkodott. Aztán azt mesélték, hogy miután a törökök elfoglalták Galambóc várát, új várat épített vele szemben a Duna északi oldalán, onnan készül nagy támadásra a pogány ellen, úgy akarja visszafoglalni Galambócot.

— Jó lesz ez, hogy most akarunk a királyhoz menni? — fordultál Erős Jánoshoz.

— Mért ne lenne jó?

— Gondolod, fogad bennünket?

— Káldi uramat bizonyosan.

— Azt rebesgetik, a pogány megint nagy hadjáratra készül. Zsigmond királyunk most a védelemmel lehet elfoglalva. Illik-e, hogy a mi ügyeinkkel zaklassuk? — nem titkolhattad kételyeidet.

Erős János pár pillanatig maga elé nézve gondolkozott, csak aztán válaszolt:

— De hiszen, amit mi akarunk, az is éppen a védelmet szolgálná! Ezt magyaráznánk meg neki. Azért akarjuk megerősíteni városunkat, azért kérjük hozzájárulását, hogy sikeresebben elháríthassuk a közeledő veszedelmet. Hallottam én is, hogy Szerémség ellen indul a pogány. Azok a génuai kereskedők, akik a Dunán jöttek föl a Fekete-tengerről, a hajósok valami betegségbe estek, azért kellett itt megállniok, nahát, azok is erről meséltek.

— Ez igaz, csakhogy a királynak most az új várhoz, Szent László várának megépítéséhez kell a pénz meg a munka is. Attól félek, a mi kérésünk iránt nem tanúsítana nagy megértést. Különösen, ha a várnagy már előbb bevádol bennünket urunknál.

— A várnagy? Ezt meg kell előznünk. Igazad van, atyám. Legelőbb urunkhoz kell mennünk! Tőlünk tudja meg, mi a szándékunk, ne a várnagy árulkodásából.

— Akkor ezt beszéljük meg legelőbb — néztél vissza Andrásra.

— Indulhatunk emberek — állt ki a molnár a malom bejáratához, onnan vette szemügyre, hány kocsi áll, várakozik a sorra.

Őt halász jött nyugat felől a part mellett, egy hatalmas vizát fogtak. Mindenki erre figyelt. A hálóban még jócskán akadt harcsa, keszeg meg más paraszthal, de ezekkel nem törődtek. A malomtól nem messze kötötték ki csónakjukat.

— A bírónál?

Indultál hazafelé, de a szücs fiának kérdése megállította. Mintha azt akarta volna mondani, hogy ez nem lesz jó, a bíróban nem kell nagyon megbízni.

— Miért? — fordultál vissza.

— Ne kételkedjete hűségében — tette csipőre kezét Erős János —, én a szavamot adom, hogy ő nem hágy cserben bennünket. Jól tudja, hogy amit velem elkövettek tegnap, holnap vele is megtehetik a decimátorok. A velencei Bardi vagy Alberti emberei egyikünkkel se lesznek elnézőek. Visszaéléseikkel csak úgy tudunk szembeszállni, ha valamenynyien összefogunk. S biztosak lehetnek benne, városunk minden polgára tudja ezt ma már!

— Mégse bizakodjunk el — intetted óvatosságra. Még egyszer végignéztél az arcokon. Távolabb, a folyó felé előbb Hosszúbácsi már ismert szolgáját vélted felfedezni. Nem azért hallgatózik-e, hogy reggel vagy még az este mindent elmondjon urának? — villant át agyadon. Megint odanéztél, ahol előbb látni vélted. Most nem állt ott senki. A sötét sűrűbb lett, nehezebben tudtad kiismerni az arcokat.

— A bíró hűségéért én jótállok — ismételte Erős János. Aztán ahogy hazafelé indultál, intett béresének, hogy maradjon a kocsinál, ő meg elkísért egy darabon, hogy megbeszéljétek, reggel mikor és kivel menjetek a bíróhoz.

— Akkor vámmentes lesz a fagerenda, a mész, a zszindely — mondta Péter, a szűcs fia. Házat akart építeni.

— Meg a szőlőkaró is! — lépett utánatok a sebhelyes arcú. — Arról meg ne feledkezzünk! — s föltolta homlokáról a vedlett kucsmáját. Alig tettetek öt-hat lépést a csoporttól, még el sem értétek a kocsisor végét, amikor szokatlan moraj, mozgolódás ébresztette fel kíváncsiságtokat. Visszafordultatok, hogy lássátok, mi váltotta ki a hangos feleselést.

— Már pedig tudjátok meg, hogy a várnagy úr ezt nem fogja megengedni!

— Nem-e?!

— Nézd csak, micsoda hős lett!

— Eddig nem mertél megszólalni!

— Jó, jó, majd meglátjuk, hogy ki nevet a végén! — válaszolta fenyegetőzve Hosszúbácsi szolgája a gúnyos megjegyzésekre.

Csönd lett erre. Egy repedezett kérgű öreg szilfa mögött álltatok, nem tértetek vissza, onnan figyeltétek, mi fog történni.

— Holnap megjelenik a várnagy úr, ha sorra kérdez benneteket, hogy micsoda hűtlenségre szövetkeztek ellene, akkor, akkor látjuk majd meg, melyiktek az a nagy hős!

— Már holnap? — kérdezte egy félénk hang.

Egy-két pillanatig senki sem válaszolt.

— Nézzük, melyiktek lesz a hős — lépett bátrabban előre a várnagy szolgája.

Ha van köztük árulkodó, az nem mulasztja el az alkalmat, szolgálataiért méltán számíthat a várnagy hálájára, gondoltad, s feszült figyelemmel vártad a folytatást. Lesz-e, aki a fenyegetés ellenére is szembe száll a hatalom emberével.

— Mi az? Ilyen sokan vagytok? — gúnyolódott tovább. — Máris oda a bátorságod?

— Attól te ne félj! Mire kell, majd visszatér. Csak jöjjön a várnagy, megmondjuk mi neki is, amit akarunk! — fületlen Kelemen mondta ezt, egy féltelmes gazda, a Poszogó szélén állt a háza.

— Nos, ha még ez is így ki mert állni — mondtad. Kelemennek valami tehénlopási ügy miatt szüksége lett volna a várnagy pártfogására, amire ezután bajosan számíthat.

Örültél, hogy felismerték végre, mennyire a saját érdekük, hogy küzdjenek a város önállóságáért; egyben neked is előnyöd származott ebből, remélted, hogy függetlenebbé válhatsz az érsektől, a főesperestől, az apáttól, s szabadabban terjesztheted, bátrabban hirdetheted Krisztus igaz tanítását.

Nem kellett-e akkor érezned, hogy hűségesek hozzád, hogy becsületek, megbíznak benned, számíthatsz rájuk akkor is, ha áldozatvállalást követelsz tőlük...